

Energiebesparing

Nadenken over het milieu moet leiden tot meer solidariteit.

Alexis Versele

A. Versele doceert aan de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven in Gent.

Als er over energiebesparing wordt gesproken, wordt dit meestal gedaan vanuit een technisch, financieel of ecologisch standpunt. In het beste geval komt ook het sociale aspect aan bod. Zelden of nooit heeft men aandacht voor de ethische en levensbeschouwelijke kanten. Men vindt het normaal dat techniek en ethiek met mekaar worden gelinkt als men het heeft over euthanasie, abortus en seksualiteit of over genetische manipulatie, terwijl men bijvoorbeeld bij het energiebeheer van gebouwen zelden of nooit tot een ethische vraagstelling komt tenzij over bio-brandstoffen en *food for fuel*. Er bevinden zich onder degenen die actief bezig zijn met energiebesparing nochtans veel wolven in schaapskleren.

Een goeie vraagstelling helpt bij het formuleren van antwoorden. Bestaat er een verband tussen het streven naar energiebesparing en het beleven van

deugden zoals nederigheid, deemoed, samenhangigheid, geloof, hoop, liefde, waarheid, wijsheid,...? Kan het streven naar energiebesparing een existentiële dimensie hebben? Hoe kunnen jongeren - in het kader van acties rond energiebesparing of in het onderwijs - bewuster worden van de sociale en ethische aspecten van duurzaamheid? Hoe kan energiebesparing ertoe aanzetten om naar een socialere economie en een socialere ecologie te streven zodat net zoals een 'gemeenschapseconomie' ook een 'gemeenschapsecologie' werkelijkheid kan worden?

Bij het beantwoorden van deze vragen wil ik me distantiëren van een aantal basishoudingen die, naar mijn mening, geen afdoend antwoord kunnen bieden. Ik denk aan iedere vorm van eco-fundamentalisme, ecofascisme (cfr. Jaap Kruithof; n.v.d.r.: Vlaams filosoof, publicist en opiniemaker, 1929-2009), 'religi-

euze ecologie' - term die kardinaal Danneels gebruikt in zijn kerstbrochure *De mens in zijn tuin* - die alle heil ziet in het ophangen van een apocalyptische visie zonder meer. De optredens van ondermeer Al Gore hebben voor een sprong vooruit gezorgd in de bewustwording van de milieuproblematiek, maar ze hebben ook geleid tot een hype die gevoed wordt vanuit een doemdenken rond de toekomst van onze planeet. In de media worden we onophoudelijk geconfronteerd met beelden die ons daaraan herinneren. Indien we ons laten meeslepen in deze stroom van negatieve informatie ontstaat angst en dat is een slechte raadgever die, vanuit onze neiging tot zelfbehoud, kan aanzetten tot paniekreacties.

Ik wil me ook distantiëren van acties die een gezonde dialoog onmogelijk maken. Omdat energiebesparing een gevoelig thema is, zijn positieve initiatieven die genomen worden soms het doelwit van conflicten tussen belangengroepen. Ook al is het duidelijk dat er geen eenduidige oplossingen zijn voor energieproblemen, toch mag eigenbelang niet determinerend zijn in het naar voor schuiven van argumenten pro of contra.

Energiebesparing wordt de laatste jaren ook op een meer positieve manier naar voor geschoven, vanuit een maatschappelijke motivatie. Naast een ecologische en economische meerwaarde is er ook de sociale meerwaarde. Politici gebruiken vaak het creëren van arbeidsplaatsen, al dan niet vanuit louter opportunistische overwegingen, als argument pro energiebesparing. Recent haalde Benedictus XVI aan dat de christenen op vlak van milieuzorg de

Foto: Photos.com

fundamentele boodschap van respect voor de schepping niet genoeg omzetten in consequent handelen, terwijl ze juist voortrekkers zouden moeten zijn. Met het project 'Ecokerk' wil het *Netwerk Rechtvaardigheid en Vrede* parochiegemeenschappen ertoe aanzetten om te werken aan 'zorg voor de schepping'. Energiebesparing vormt hierbij een belangrijk aandachtspunt.

In de 19de eeuw werden de problemen ten gevolge van de industriële revolutie bij monde van priester Daens geplaatst in een context van sociale onrechtvaardigheid. De ecologische crisis vandaag vormt een nieuwe context voor de aloude kwestie van vrede en rechtvaardigheid als universele waarden. In een rapport stelt de *COMECE (Commissie van Bisschoppenconferenties van de Europese Unie)* dat de huidige klimaatproblemen vragen om een ethisch antwoord. Thomas Pickartz, juridisch adviseur, zegt in deze context: 'Debatten op niveau van de Europese Unie zijn vaak technisch van aard. Daarom willen we de nadruk leggen op de solidariteit met de toekomstige generaties en met de landen in ontwikkeling. Ons centraal principe is dat de ecologische problemen ons uitdagen om niet enkel te speuren naar nieuwe manieren van productie, maar ons ook dringend aanzetten een nieuwe levensstijl aan te nemen, die minder afhankelijk is van materiële bevrediging.'

Ook in de recente encycliek *Caritas in veritate (Liefde in waarheid)* van Benedictus XVI wordt aandacht besteed aan de zorg voor het leefmilieu. In de encycliek, die beschouwd wordt als een sociale encycliek, stelt de paus dat techniek en economie zoals die zich momenteel in de globaliserende wereld manifesteren, verruimd dienen te worden met spiritualiteit en ethiek. Met het sleutelbegrip 'integrale menselijke ontwikkeling' stelt hij dat er geen echte menselijke ontwikkeling mogelijk is 'zonder actieve zorg voor alle mensen'.

Het streven naar energiebesparing kan verklaard worden vanuit zowel technische, economische en ecologische als politieke, maatschappelijke en ethische motivaties. Algemeen worden ze ingegeven vanuit een toenemend respect voor de natuur. Enkel respect is nochtans niet voldoende. Denk aan het respect dat je opbrengt voor een persoon in je omgeving. Het is niet ondenkbaar dat je respect blijft opbrengen en met

hem toch een slechte relatie onderhoudt. Wil je jezelf als mens waar maken in je relatie met de ander, dan is daar meer voor nodig. Voor een echte duurzame relatie zal het streven naar een *liefdevolle* houding (E. Fromm, *Liefhebben, een kunst een kunde*) meer vruchten afwerpen. Liefde veronderstelt wederzijds respect, terwijl respect niet noodzakelijk liefde betekent.

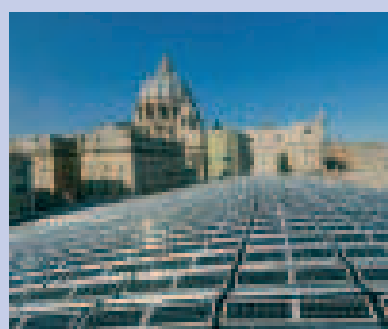
Op dezelfde wijze zal ons respect voor de natuur de plaats moeten ruimen voor *liefde* voor de natuur. Pas dan kan je als mens helemaal jezelf zijn. Zoals het onmogelijk is jezelf als mens te ontplooiën ten koste van de ander die naast je staat, is het ook onmogelijk jezelf te ontplooiën terwijl je de natuur schade berokkent. Het volstaat hierbij niet om 'geen schade te berokkenen', we moeten verder durven gaan en stappen ondernemen.

Het Brundtland-rapport uit 1987 (zie: *nota*) heeft voor het eerst duurzame ontwikkeling gedefinieerd als een ontwikkeling die tegemoet komt aan de behoeften van het heden zonder de behoeftevoorziening van de toekomstige generaties in gevaar te brengen. De belangrijkste conclusie was dat milieuproblemen en armoede met elkaar in verband staan en op een geïntegreerde manier aangepakt moeten worden. Onze grootste uitdaging blijft dat men nog te weinig rekening houdt met de diepste oorzaak van het milieuprobleem: het enorme verschil in sociale omstandigheden op onze planeet.

Leonardo Boff, de bevrijdingstheoloog, heeft het over ecologische rechtvaardigheid wanneer hij stelt dat ecologische problemen voor het grootste deel worden opgelost indien eerst het probleem van de armoede wordt aangepakt. Sergio Rondinara, docent wetenschapsfilosofie en ecologische ethiek aan de universiteit Sophia bij Firenze, gaat nog een stap verder: 'Wat het huidige milieuvraagstuk betreft, beschouwen we de liefde - indien deze vrij, onvoorwaardelijk en vrijblijvend is - als het universele principe en de enige sleutel die toelaat om de complexiteit van de milieuproblematiek te lezen, te begrijpen en te interpreteren.' Hij bedoelt hier de liefde voor de natuur én onder mensen.

De toekomst van onze planeet vraagt een cultuur van dialoog en solidariteit op alle fronten, op de eerste plaats vanuit een oprechte zorg voor elke mens en van daaruit voor de omgeving waarin deze leeft en moet kunnen blijven leven. Herstel van de harmonie tussen mens en natuur is een enorme daad van liefde voor de mensheid van morgen.

We hebben nood aan een radicale ecologische bekering, en wel een bekering tot de mens. Voorstellen en manieren van aanpak die groeien uit oprechte ontmoeting en dialoog tussen mensen, zullen oog hebben voor de mens in relatie tot de natuur. We hebben dan te maken met een ecologie 'vanuit' en 'in' gemeenschap: een *gemeenschapsecologie*. NS

Het Vaticaan plaatste eind vorig jaar zowat 2.400 zonnepanelen op het dak van het Paulus VI-auditorium. Daarmee kan jaarlijks de uitstoot van 250 à 300 ton CO₂ worden vermeden. Men wil in Vaticaanstad tegen 2020 over voldoende hernieuwbare energiebronnen beschikken om in 20% van de energiebehoeften te voorzien.

Het Brundtland-rapport is de naam waaronder het rapport 'Our common future' uit 1987 bekend is geworden. Het rapport is geschreven door de World Commission on Environment and Development (WCED). De populaire naam verwijst naar de voorzitter van de commissie, de toenmalige Noorse premier Gro Harlem Brundtland.